

A, Á

ADÓS

Lelkével is adós. [Erdélyi]

✧ *Animam debet.* [Terent. Phorm. 661.]

AGGNÓ

Aggnó beszéd. [Pázmány]

– Aggnó rege. [Pázmány]

✧ *Fabellae aniles.* [Cicero de nat. deor. III. 12. alapján]

AJÁNDÉK

Ajándék lónak fogát nézi. [Dugonics]

✧ *Equi dentes inspicere donati.* [Hieronym. (Szt. Jeromos) praef. comm. in epist. ad Eph. alapján]

Ajándék lónak fogát ne nézd. [Dugonics]

– Ajándék csikónak nem nézik a fogát. [Sirisaka]

– Ajándék lónak nem kell csikófogát nézni. [Margalits]

– Ajándék marhának nem kell fogát nézni. [Kisviczay]

✧ *Noli equi dentes inspicere donati.* [Hieronym. (Szt. Jeromos) praef. comm. in epist. ad Eph.]

✧ *Cum dabitur sonipes gratis, non inspice dentes.* [Flor.]

✧ *Si quis dat mannos ne quaere in dentibus annos.* (= Mannus a középkori latinságban 'lovat, csikót' jelent.) [Flor.]

✧ *Si tibi do mannos, numeres ne dentibus annos.* [Flor.]

Ajándék megvakítja a bírót. [Sirisaka]

✧ *Xenia et dona excaecant oculos iudicum.* [Biblia: Eccli. (Sir.) 20: 31.]

Kérés nélkül adott ajándék kedvesebb. [Kisviczay]

✧ *Gratius est donum, quod venit ante preces.* [Flor.]

Semmi ajándékot nem kell megvetni. [Kisviczay]

✧ *Nihil recusandum, quod donatur.* [Flor.]

AKARAT

A nagy dolgokban az akarat is elég. [Kisviczay alapján]

✧ *In magnis et voluisse sat est.* [Propert. eleg. II. 10. 5.]

AKOL

Egy akol s egy pásztor. [Biblia: Jn. 10:16.]

✧ *Unum ovile et unus pastor.* [Biblia: Jn. 10: 16.]

ALMA

Édesebb az alma, ha nincs ott a pásztor. [Dugonics]

✧ *Vetitis potiri dulcius est.* [Marcell. Palingen. zodiacus vitae II. 396–397. alapján]

✧ *Dulce pomum, cum abest custos.* [Flor.]

✧ *Dulcia poma absente custode.* [Flor.]

Erisz almája.

✧ *Eridis pomum.* [Flor.]

Nem messze esik alma fájától. [Kisviczay]

– Nem esik messze fájától az alma. [Erdélyi]

✧ *Nec procul a proprio stipite poma cadunt.* [Flor.]

✧ *Nec procul a proprio stemmate poma cadunt.* [Flor.]

ÁLMODIK

Disznó makkal álmodik. [Kisviczay]

– Éhes disznó makkal álmodik. [Erdélyi]

– Sovány disznó makkal álmodik. [Magyar Nyelvőr 6.]

– Ösztövéer disznó makkal álmodozik. [Dugonics]

✧ *Sus siliquias somniat.* [Flor.]

✧ *Somnia de siliquis sus cernit, quando quiescit.* [Flor.]

✧ *Succula dum stertit, siliquias per somnia vertit; somniat atque, manus quod baculo det, anus.* [Flor.]

Kocsis szekérrel álmodozik. [Kisviczay alapján]

✧ *Aurigae somnia: currus.* [Claud. Claudian. panegyricus Hon. Aug. (carm. 27.) 5.]

ÁLOM

Álmot hüvelyez. [Pázmány, Dugonics, Erdélyi]

✧ *Somnium narrat.* [Plaut. Amphitr. 737.]

Étel, ital, álom, szükséges e három. [Kisviczay]

– Étel, ital, álom nem pusztá szokás. [Dugonics]

✧ *Somno, esca, potu nemo carere potest.* [Flor.]

ALSZIK

Mind a két fülére aluszik. [Dugonics]

✧ *In aurem utramvis dormit.* [Terent. heaut. 340. alapján]

Úgy aluszik, mint a güzü. [Szent-Páli]

✧ *Videtur cum gliribus certare.* [Szent-Páli]

Nem mindenki alszik, aki hortyog.

✧ *Ut stertit somnis, non dormit firmiter omnis.* [Flor.]

ANYA

Kutya meg az anyja! [Sirisaka]

– Ebanyja. [Erdélyi]

✧ *Canis mater!* [Flor.]

Tiszteld apádat és anyádat. [Biblia: Mt. 15: 4.]

✧ *Honora patrem et matrem.* [Biblia: Mt. 15: 4.]

Félékeny katonának nem sír az anyja. [Erdélyi]

✧ *Mater timidi flere non solet.* [Corn. Nepos de vir. illustr. Thrasyb. ii. 3. alapján]

✧ *Timidi mater non flet.* [Erasm. adag. IV. vi. 12.]

Minő az anyja, olyan a leánya. [Dugonics alapján]

✧ *Qualis erat mater, filia talis erit.* [Michael Verinus: De puerorum moribus disticha... Lyon, 1552. 195.]

Az idő néha anya, néha mostoha. [Dugonics]

✧ *Tempus quandoque mater, quandoque noverca.* [Flor.]

✧ *Ipsa dies quandoque parens, quandoque noverca.* [Erasm. adag. I. viii. 64.]

APA

Amilyen az apa, olyan a fia. [Kisviczay]

✧ *Qualis pater, talis filius.* [Flor.]

Apák ettek egrest, fiak foga vásik. [Dugonics]

✧ *Patres comederunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupescunt.* [Biblia: Ez. 18: 2.]

APOSTOL

Apostolok lován jár. [Erdélyi]

✧ *Per pedes apostolorum.* [Flor.]